

Joanna Danielewska-Socha **Udział wojsk litewskich**
(Uniwersytet Mikołaja Kopernika) **w misji stabilizacyjnej w Iraku**

Dnia 11 września 2001 roku w Stanach Zjednoczonych miało miejsce wydarzenie, które w istotny sposób wpłynęło zarówno na politykę wewnętrzną, jak i zagraniczną prowadzoną przez administrację prezydenta George'a W. Busha. Fundamentalisci islamscy porwali wówczas cztery samoloty amerykańskich linii lotniczych, za pomocą których dokonali zamachu na dwie wieże World Trade Center – symbol amerykańskiej potęgi gospodarczej, oraz na budynek Pentagonu w Waszyngtonie. Od tego momentu w Stanach Zjednoczonych Ameryki rozpoczął się proces kształtowania nowej doktryny politycznej, której podstawowym celem była walka ze zbrojnym fundamentalizmem islamskim i krajami, które go wspomagały.

Założenia amerykańskiej polityki zagranicznej zostały sformułowane przez George'a W. Busha w trzech wystąpieniach: przemówieniu skierowanym do obu izb Kongresu (20 września 2001 r.), orędziu o stanie państwa (29 stycznia 2002 r.) oraz przemówieniu wygłoszonym w Akademii Wojskowej w West Point (1 czerwca 2002 r.). W pierwszym z nich prezydent stwierdził, że każdy naród, który udziela schronienia terrorystom, będzie uznany przez Stany Zjednoczone za wrogi reżim¹. W orędziu o stanie państwa, wygłoszonym już po ataku na Afganistan, Bush nawiązywał do koncepcji wojny prewencyjnej. Apelowal do państw o zaprzestanie udzie-

¹ *Przemówienie G. W. Busha do obu izb Kongresu z 20 września 2001 r.* [on-line], <http://www.whitehouse.gov/news/releases/2001/09/20010920-8.html> [dostęp: 30.09.2007].

lania pomocy terrorystom oraz wyraźnie dawał do zrozumienia, że niezastosowanie się do tej prośby będzie skutkować zbrojną interwencją USA. Wymienił też trzy kraje, stanowiące, jego zdaniem, największe zagrożenie dla pokoju i bezpieczeństwa międzynarodowego. Irak, Iran i Korea Północna tworzą „oś zła”, dysponując bronią masowego rażenia i łamiąc międzynarodowe konwencje o jej nierozprzestrzenianiu². Jednocześnie prezydent stwierdził, że celem prowadzonej przez niego polityki zagranicznej jest obalenie reżimu Saddama Husajna i doprowadzenie do demokratycznych przemian w rządonym przez niego Iraku. W przemówieniu wygłoszonym w West Point Bush dał obraz nowej amerykańskiej strategii, w której nie ma już miejsca na powstrzymywanie. Za jedyną drogę walki z terroryzmem prezydent uznał działanie, pozwalające zapobiec potencjalnym zagrożeniom, zanim się one ujawnią³.

Równocześnie z formowaniem nowej doktryny politycznej administracja amerykańska podjęła wszelkie starania, by sprawie obalenia dyktatury w Iraku nadać status międzynarodowy. Liczne wystąpienia prezydenta USA i dyskusje na forum Rady Bezpieczeństwa ONZ doprowadziły do uchwalenia przez nią 8 listopada 2002 roku rezolucji 1441, w której został opracowany harmonogram i tryb prac inspekcyjnych, mających na celu wykrycie i neutralizację broni masowego rażenia posiadanej rzekomo przez Irak. W razie niezastosowania się tego państwa do nakazów międzynarodowych przedstawiciele grozono poważnymi, lecz bliżej nieokreślonymi, konsekwencjami⁴.

Pomimo wznowienia działań inspekcyjnych dążenie Stanów Zjednoczonych do zbrojnego rozwiązania kwestii irackiej nadal przybierało na sile. Administracja George'a W. Busha, oprócz przedstawiania na forum Rady Bezpieczeństwa ONZ coraz to nowych dowodów stwierdzających posiadanie przez Republikę Iracką broni masowego rażenia i przypadków niezastosowania się Saddama Husajna do poleceń międzynarodowych inspektorów, zmierzała do stworzenia międzynarodowej koalicji, dającej jej moralne i siłowe wsparcie w walce z dyktaturą. Dnia 29 stycznia 2003 roku aprobatę dla swej polityki otrzymała od grupy państw Europy Środkowo-

² *Orędzie o stanie państwa wygłoszone przez G. W. Busha 29 stycznia 2002 r.* [on-line], <http://www.whitehouse.gov/news/releases/2002/01/20020129-11.html> [dostęp: 30.09.2007].

³ *Przemówienie G. W. Busha wygłoszone w West Point 1 czerwca 2002 r.* [on-line], <http://www.whitehouse.gov/news/releases/2002/06/20020601-3.html> [dostęp: 30.09.2007].

⁴ *Rezolucja Rady Bezpieczeństwa ONZ nr 1441* [on-line], <http://www.un.org/Depts/unmovic/documents/1441.pdf> [dostęp: 30.09.2007].

-Wschodniej. Wyraził ją „List 8 Premierów”, w którym szefowie rządów siedmiu krajów – Danii, Hiszpanii, Portugalii, Wielkiej Brytanii, Włoch, Polski i Węgier (a także Czech 30 stycznia) wyrazili zaniepokojenie rozłamem w stosunkach pomiędzy Europą a Stanami Zjednoczonymi na tle sprawy Iraku. Przekonywali, że reżim iracki nie tylko zagraża bezpieczeństwu świata, lecz dąży także do obalenia wspólnych, zarówno starokontynentalnych, jak i amerykańskich, wartości moralnych. Jednocześnie wyrazili wiarę w pokojowe załatwienie spornych kwestii oraz nadzieję, że Rada Bezpieczeństwa zachowa swą wiarygodność przez niedopuszczenie do ciągłego łamania wydanych przez siebie rezolucji⁵.

W dniu 30 stycznia 2003 roku również Litwa udzieliła poparcia polityce Stanów Zjednoczonych wobec Iraku. W oświadczeniu Ministerstwa Spraw Zagranicznych czytamy, że w opinii tego państwa rezolucja Rady Bezpieczeństwa ONZ nr 1441 stanowi dla społeczności międzynarodowej wystarczającą podstawę do tego, by rozpocząć działania skierowane przeciwko Republice. Ponaddwunastoletni okres braku współpracy i informacji o posiadanych przez siebie zasobach broni masowego rażenia sprawia bowiem, że niebezpieczeństwo, jakie zagraża społeczności międzynarodowej ze strony Saddama Husajna, jest całkowicie realne. Litwa wierzy, że tylko pełna i bezwarunkowa współpraca Iraku z inspektorami międzynarodowymi pomoże uniknąć poważnych konsekwencji, które Rada Bezpieczeństwa w swej rezolucji zastrzegła w sposób jasny i jednoznaczny. Podjęto także decyzję o wysłaniu jednego oficera do Centralnego Dowództwa Stanów Zjednoczonych (CENTCOM), skąd byłby koordynowany postęp w działaniach dotyczących Republiki. Kwestia uczestnictwa wyspecjalizowanych oddziałów litewskich w możliwej operacji zbrojnej również podlega dyskusji. Litwa wierzy, że akcja przygotowywana przez międzynarodową koalicję będzie stanowić dodatkowy bodziec dla reżimu Husajna, by podjął wszelkie kroki w celu rozbrojenia⁶.

Wyrazem poparcia dla polityki USA wobec Iraku było też podpisanie się ministra spraw zagranicznych Litwy pod oświadczeniem złożonym w Wilnie przez dziesięć państw Europy Środkowo-Wschodniej, kandydu-

⁵ *Europa i Ameryka muszą występować wspólnie. List ośmiu premierów*, „Gazeta Wyborcza”, 2003, nr 25, s. 3.

⁶ *Lithuanian MFA Statement* [on-line], <http://www.urm.lt/index.php?-1729643601> [dostęp: 10.10.2007].

jących do członkostwa w NATO (tzw. Grupa Wileńska⁷). Kraje te zgodnie stwierdziły, że Irak złamał rezolucję Rady Bezpieczeństwa ONZ. Rozumiejąc, jakie niebezpieczeństwo niesie za sobą tyrania, uważały, że wspólnota transatlantycka, której są częścią, musi razem stawić czoło terroryzmowi i dyktatorom posiadającym broń masowego rażenia⁸. Deklaracja krajów Grupy Wileńskiej otwarcie nawiązywała do „Listu 8 Premierów”⁹ wystosowanego wcześniej przez szefów rządu Wielkiej Brytanii, Włoch, Hiszpanii, Portugalii, Danii, Polski, Węgier i prezydenta Czech.

Poprzez poparcie dla polityki Stanów Zjednoczonych względem Iraku kraje Grupy Wileńskiej, podobnie zresztą jak sygnatariusze „Listu 8 Premierów”, naraziły się na krytykę przywódców państw należących do Unii Europejskiej przeciwnych konfliktowi i głosujących za kontynuacją misji inspektorów rozbrojeniowych, szczególnie zaś prezydenta Francji Jacques’a Chiraca. Stwierdził on, że deklaracja ta, podpisana przez pięć krajów kandydujących do Unii Europejskiej (Słowacja, Słowenia, Litwa, Łotwa i Estonia), dwa kraje, których kandydatura została odłożona (Bułgaria i Rumunia), oraz trzy kraje niemające jeszcze statusu kandydatów (Macedonia, Chorwacja i Albania), stanowi dowód ich lekkomyślności, ponieważ wejście do Unii wymaga poszanowania innych jej członków i uzgadniania stanowisk w sprawach o takim charakterze. Wyrażanie przez kraje chcące przystąpić do Unii swego zdania w sprawie Iraku bez porozumienia z państwami członkowskimi świadczy o ich braku odpowiedzialności i dobrego wychowania, straciły one więc dobrą okazję, żeby „siedzieć cicho”. Jacques Chirac dał również wyraz przekonaniu, że poparcie dla polityki amerykańskiej w Iraku udzielone przez kraje kandydujące do Unii może postawić pod znakiem zapytania ich członkostwo w niej. Niektóre państwa „starej Unii” decyzję o poszerzeniu podejmują bowiem poprzez referendum. Zbytne zaangażowanie się krajów kandydujących po stronie Stanów Zjednoczonych może skierować opinię publiczną Piętnastki przeciwko nim, co może skutkować odrzuceniem wniosku o poszerzenie.

⁷ Do krajów tzw. Grupy Wileńskiej zaliczano dziesięć państw Europy Środkowo-Wschodniej ubiegających się o członkostwo w Pakcie Północnoatlantyckim. Siedem z nich – Litwa, Łotwa, Estonia, Słowenia, Słowacja, Rumunia, Bułgaria – otrzymało oficjalne zaproszenie do Paktu w listopadzie 2002 r. Pozostałe trzy kraje – Chorwacja, Macedonia, Albania – były kandydatami do NATO. Grupa Wileńska funkcjonowała od 2000 r.

⁸ AFP, DP, *Popieramy*, „Gazeta Wyborcza”, 2003, nr 31, s. 5.

⁹ J. Bielecki, *Dziesiątka dołącza do ósemki. Nowy list poparcia dla polityki Waszyngtonu wobec Bagdadu*, „Rzeczpospolita”, 2003, nr 31, s. A6.

Pytany o powód tak ostrej reakcji tylko wobec krajów kandydujących, prezydent Francji określił „młodą Europę” jako państwa „pukające do drzwi”, których prawa są mniejsze niż krajów znajdujących się już we Wspólnocie¹⁰.

Ostra wypowiedź Jacques’a Chiraca wywołała mnóstwo komentarzy, zarówno ze strony państw kandydujących do Unii, jak i w niej uczestniczących. Brytyjski komisarz Unii do spraw stosunków zewnętrznych zareagował twierdzeniem, że „Unia to nie Układ Warszawski”¹¹ i każde państwo ma prawo do wyrażania swojej opinii. Szef Parlamentu Europejskiego Pat Cox w swej wypowiedzi nawiązał do budowania przez Unię Europejską wspólnej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa. Wyraził przekonanie, że skoro Wspólnota jest w tej dziedzinie na razie nieobecna, to kraje zarówno członkowskie, jak i kandydujące mają prawo do głoszenia poglądów wedle swego uznania. Lekarstwem na takie sytuacje, zdaniem Coxa, jest jak najszybsze stworzenie przez Unię struktur wspomnianej polityki. Byłoby to działanie o wiele bardziej konstruktywne od podjętej przez Chiraca kampanii oczerniania, tworzącej wyłom w budowaniu wzajemnej solidarności. Prezydent Rumunii Ion Iliescu określił wypowiedź prezydenta Francji jako „wypadek przy pracy, którego nie należy dramatyzować”. Dodał jednakże, nawiązując do historii, że podział na kraje amerykańskie i antyamerykańskie przestał już istnieć i wydaje się nie na miejscu w demokratycznej strukturze, jaką jest Unia Europejska. W podobnym tonie wypowiedział się także sekretarz stanu w Ministerstwie Spraw Zagranicznych Litwy Rytis Martikonis. Dał on wyraz przekonaniu, że uwagi Chiraca dotyczące deklaracji państw Grupy Wileńskiej „miały wyraźnie emocjonalny charakter”¹² i nie były dla Republiki Litewskiej zbyt przyjemne.

Zbrojna interwencja sił koalicji w Iraku rozpoczęła się 20 marca 2003 roku. Już dzień później Litwa określiła oficjalne stanowisko wobec konfliktu, stwierdzając, że w sytuacji kiedy Irak nie współpracował w pełni z inspektorami międzynarodowymi, ich misja nie mogła trwać w nieskończoność. Operacja przeprowadzana przez siły koalicji jest więc ostatecznym krokiem wymierzonym w irackie zbrojenia, zapowiadany przez rezolucję Rady Bezpieczeństwa ONZ nr 1441. Litwa zapewniła też o chęci wniesienia swego wkładu w działania mające na celu rozbrojenie Iraku,

¹⁰ *Co powiedział Jacques Chirac*, not. RS, „Gazeta Wyborcza”, 2003, nr 42, s. 11.

¹¹ R. Sołtyk, *Unia to nie Układ Warszawski*, „Gazeta Wyborcza”, 2003, nr 42, s. 11.

¹² REUTERS, PAP, DP, *Odpór Chirakowi*, „Gazeta Wyborcza”, 2003, nr 42, s. 11.

a także w normalizację sytuacji humanitarnej, przy bliskiej współpracy z odpowiednimi instytucjami międzynarodowymi¹³.

Gotowość Litwy do uczestnictwa w działaniach zmierzających do ustabilizowania sytuacji w Iraku i do udzielenia pomocy humanitarnej uzyskała prawne podstawy 25 marca 2003 roku na mocy uchwały Sejmu Republiki Litwy, dotyczącej udziału wojska litewskiego w międzynarodowej misji pod przewodnictwem Stanów Zjednoczonych Ameryki w regionie Zatoki Perskiej. W uchwale tej Sejm zadecydował o wysłaniu litewskich żołnierzy na misję o charakterze humanitarnym na okres sześciu miesięcy. Służbę w Iraku określił jako ochotniczą. Poza tym osoby decydujące się na wyjazd musiały posiadać doświadczenie i umiejętności niezbędne do wypełniania swych obowiązków w warunkach konfliktu militarnego. Celem misji było poparcie międzynarodowej operacji i udzielanie pomocy ofiarom wojny. Jej sformowaniem miał zająć się minister obrony Republiki, do jej rządu zaś należało opracowanie planów możliwych działań kraju o wymiarze humanitarnym w zgodzie z propozycjami Narodów Zjednoczonych¹⁴.

Błyskawiczne postępy sił amerykańsko-brytyjskich doprowadziły do przejścia kontroli nad Bagdadem już 9 kwietnia 2003 roku, a 1 maja 2003 roku na pokładzie lotniskowca USS „Abraham Lincoln” George W. Bush ogłosił oficjalne zakończenie działań wojennych. Nie było to jednakże równoznaczne z wycofaniem się wojsk koalicji z Iraku. Przejęcie kontroli nad państwem i zmuszenie tym samym do kapitulacji służby reżimu Saddama Husajna otworzyło drogę do drugiego etapu walki, tym razem o demokrację.

W wyniku szeregu konferencji zorganizowanych przez siły koalicji w Iraku wydzielono cztery strefy okupacyjne, administrowane przez trzy państwa: Stany Zjednoczone Ameryki (strefa północna i centralna), Wielka Brytania (strefa południowo-wschodnia) i Polska (strefa centralno-południowa). W swoich rejonach odpowiedzialności Brytyjczycy i Polacy stworzyli wielonarodowe dywizje, składające się z sił państw, które wy-

¹³ *Lithuania's position on military conflict in Iraq* [on-line], <http://www.urm.lt/index.php?1752383991> [dostęp: 10.10.2007].

¹⁴ *Resolution of Seimas of the Republic of Lithuania regarding the participation by the soldiers of Lithuania in the international mission led by the United States of America in the Persian Gulf region* [on-line], http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_e?p_id=207713&p_query=iraq&p_tr2=2 [dostęp: 10.10.2007].

raziły wolę wzięcia udziału w projekcie odbudowy i zapewnienia bezpieczeństwa w Iraku. Jednym z tych krajów była Litwa.

Wojska litewskie weszły w skład Wielonarodowej Dywizji Centralno-Południowej znajdującej się pod polskim dowództwem (LITDET – Lithuanian Detachment). Oddział składał się z czterdziestu pięciu żołnierzy¹⁵, tworzących pluton zmotoryzowany, który wzmocnił wraz z kompanią łotewską 12. Batalion Zmechanizowany, będący zasadniczym trzonem 1. Brygady Międzynarodowej. Brygada ta była odpowiedzialna za dwie prowincje: Babilon i Karbałę, tam też stacjonowały jej wojska. Siły litewskie (LITCON – Lithuanian Contingent) rozpoczęły także służbę w sektorze południowo-wschodnim, nad którym nadzór sprawowali Brytyjczycy. Weszły one w skład batalionu duńskiego stacjonującego w rejonie Basry, w liczbie czterdziestu pięciu żołnierzy. Litwa oddelegowała również swych oficerów do kwater głównych dywizji w Babilonie oraz Basrze oraz do Misji Szkoleniowej NATO. W każdej zmianie litewskich żołnierzy służbę w Iraku pełniło więc około stu osób. Rotacja kontyngentów następowała co pół roku, w lutym i w sierpniu.

Zadania wojsk litewskich biorących udział w misji stabilizacyjnej w Iraku koncentrowały się głównie na zapewnianiu bezpieczeństwa lokalnej społeczności, zapobieganiu przestępstwom, w tym handlowi bronią i narkotykami. Wojskowi asystowali miejscowej policji, ochraniając i patrolując ważne obiekty użyteczności publicznej, między innymi budynki administracji rządowej, szpitale, placówki kulturalne i edukacyjne, a także aktywa przemysłowe. Brali oni udział w treningu lokalnych sił porządkowych, zapewniali bezpieczeństwo jednostkom pomocy humanitarnej działającym w strefach odpowiedzialności¹⁶. Wraz z wojskami koalicji uczestniczyli również w poszczególnych operacjach na terenie Iraku, między innymi chronili ludność podczas pierwszych od pięćdziesięciu lat wolnych wyborów do Zgromadzenia Narodowego w tym kraju, które odbyły się 30 stycznia 2005 roku, a także następnym, już po ratyfikacji nowej konstytucji, 15 grudnia 2005 roku. W oficjalnym liście złożonym przez dowódcę Dywizji Południowo-Wschodniej gen. Jonathona Rileya na ręce dowódcy Litewskich Sił Lądowych gen. Arvydasa Pociusa zostało wyrażone podziękowanie dla żołnierzy litewskich za wysiłek włożony w to zadanie.

¹⁵ *Siła dywizyjnych kontyngentów*, „Polska Zbrojna”, 2003, nr 35, s. 9.

¹⁶ *Lithuanian troops rotating in the Polish-controlled sector in Iraq* [on-line], <http://www.kam.lt/index.php/en/73365/> [dostęp: 11.10.2007].

To właśnie między innymi zaangażowanie Litwinów, zdaniem generała, sprawiło, że wybory w Iraku odniosły sukces¹⁷.

Litewscy żołnierze uczestniczyli też w przedsięwzięciach o charakterze humanitarnym. Do listopada 2004 roku udało im się zrealizować dwa duże projekty, mające na celu odbudowę zniszczonego wojną kraju. Działania te były możliwe dzięki pieniądзом otrzymanym od rządu litewskiego (100 000 LTL), które przeznaczono na remont szkoły podstawowej oraz zaopatrzenie irackich szpitali w niezbędne lekarstwa i sprzęt medyczny. Pierwszym z tych projektów kierowali dwaj oficerowie litewscy – kapitan Arnas Mikaila i porucznik Mindaugas Maštavičius. Wraz z przedstawicielami lokalnej społeczności i duńskim oficerem odpowiedzialnym za działania w sferze edukacji wybrali szkołę podstawową Abin Al Haythan położoną w mieście Al-Kurna. Do budynku została doprowadzona woda, elektryczność, kanalizacja. Wstawiono nowe okna i drzwi oraz wentylatory, pomalowano ściany i zadbano o otoczenie wokół szkoły, stwarzając miejsce do nauki dla około czterystu irackich dzieci. Drugą część funduszy litewscy wojskowi przeznaczyci na zakup farmaceutyków i sprzętu medycznego dla dwóch placówek – Głównego Szpitala oraz Kliniki Dziecięcej i Położniczej w mieście Al-Hilla. Towary te, nabyte w Jordanii i Omanie, pozwoliły na stworzenie zaplecza medycznego dla dwóch milionów mieszkańców miasta i okolic¹⁸.

Litwa brała też udział w projekcie Unii Europejskiej noszącym nazwę EU Integrated Rule of Law Mission for Iraq (EUJUST LEX). Podczas trwania tej akcji kraje Unii organizowały teoretyczne i praktyczne szkolenia dla wyższych i średnich pracowników administracji rządowej Iraku. Do końca kwietnia 2007 roku dzięki tym działaniom udało się przeszkolić około tysiąca sędziów, policjantów i pracowników służb więziennych w zakresie prawnego i instytucjonalnego funkcjonowania podobnych służb w Europie. Litwa przygotowała i przeprowadziła na swym terytorium dwa szkolenia dla pracowników więziennictwa irackiego. Pierwsze z nich odbywało się w listopadzie 2006 roku, drugie – w kwietniu 2007 roku. Obydwa programy pozwoliły na zapoznanie się Irakijczyków z systemem penitencjarnym Litwy, jego działaniem zarówno w teorii, jak i w praktyce.

¹⁷ *Commanding General Multinational Division and General Officer Commanding British Forces Iraq expresses thanks to Lithuanian troops* [on-line], <http://www.kam.lt/index.php/en/74472/> [dostęp: 11.10.2007].

¹⁸ *Troops successfully implemented Lithuanian humanitarian assistance projects in Iraq* [on-line], <http://www.kam.lt/index.php/en/74172/> [dostęp: 11.10.2007].

Goście zostali także przeszkoleni w zakresie przestrzegania praw człowieka w ramach wykonywania obowiązków służbowych¹⁹.

Wybory przeprowadzone w Iraku w 2005 roku miały znaczący wpływ na sposób traktowania tego państwa przez Litwę. Już 16 grudnia pogratulowała ona Republice spokojnego i niezakłóconego ich przebiegu, stwierdzając, że sukces ten wyraża dążenie mieszkańców tego kraju do budowy państwa opartego na ideałach demokratycznych²⁰. Dnia 24 stycznia 2006 roku podsekretarz litewskiego Ministerstwa Spraw Zagranicznych Dalius Čekuolis wymienił noty dyplomatyczne z ambasadorem Iraku Walidem Hamidem Shiltaghem, ustanawiając tym samym stosunki dyplomatyczne pomiędzy oboma krajami. Zdaniem podsekretarza był to jeszcze jeden objaw poparcia świata dla nowo wybranych władz irackich. Wyraził on nadzieję i wiarę w sukces demokracji i wolności w tym państwie²¹.

Proces tworzenia niezależnych instytucji rządowych oraz przejmowanie przez nie coraz to nowych obszarów funkcjonowania kraju sprawiły, że w poszczególnych państwach uczestniczących w misji stabilizacyjnej w Iraku rozpoczęto dyskusje nad powrotem żołnierzy do macierzystych jednostek. Wycofywanie się żołnierzy litewskich z Iraku rozpoczęło się w styczniu 2006 roku. Już w grudniu roku poprzedniego minister obrony Litwy Gediminas Kirkilas oświadczył, że kraj ten nie wyśle następnych wojskowych na miejsce pododdziału, który w styczniu opuści dowodzoną przez Polaków Dywizję Centralno-Południową. W zamian za to zostanie zwiększony udział Litwinów w Misji Szkoleniowej NATO, w której służbę pełniły już poprzednio dwie osoby²². Dnia 25 stycznia 2006 roku oddział litewski wycofał się z Iraku. Polski dowódca Wielonarodowej Dywizji Centralno-Południowej, w której służyli żołnierze litewscy, gen. Piotr Czerwiński żegnał ich słowami: „Wasza służba w Iraku umacnia braterstwo broni utrzymywane od samego początku naszej historii”²³. Łącznie

¹⁹ *Iraqi penitentiary officers training in Lithuania* [on-line], <http://www.urm.lt/index.php?1837328200> [dostęp: 11.10.2007].

²⁰ *Lithuania congratulates Iraq on historical elections* [on-line], <http://www.urm.lt/index.php?-1699438899> [dostęp: 11.10.2007].

²¹ *Lithuania established diplomatic relations with Iraq* [on-line], <http://www.urm.lt/index.php?1542999638> [dostęp: 11.10.2007].

²² A. Akińczo, *Litwa zmniejszy liczebność swych wojsk w Iraku* [on-line], <http://www.magwil.lt/archiwum/2005/wmw-12/grdz-3.htm> [dostęp: 11.10.2007].

²³ *Lithuanian soldiers farewell* [on-line], <http://www.piomndcs.mil.pl/index.php?akcja=news&id=589> [dostęp: 11.10.2007].

pod polskim dowództwem w Republice Irackiej pełniło służbę pięć zmian litewskich kontyngentów wojskowych.

W dniu 21 lutego 2007 roku litewski minister obrony Juozas Olekas zapowiedział wycofanie się z Iraku żołnierzy służących w duńskim batalionie w sektorze brytyjskim. Ich misja miałyby potrwać do sierpnia bieżącego roku. Reakcja taka była zapewne spowodowana deklaracjami duńskimi i brytyjskimi. Tego samego dnia bowiem premier Tony Blair ogłosił, że około 1,6 tysiąca brytyjskich wojskowych opuści Irak późnym latem, Dania zaś planuje wycofanie swych sił do końca sierpnia 2007 roku. Juozas Olekas podkreślił, że Litwa wraz z Wielką Brytanią i Danią „oceniła sytuację w południowym Iraku jako stabilną i uważa, że siły irackie samodzielnie mogą zapewnić bezpieczeństwo”²⁴. Znamienny był stosunek prezydenta Litwy Valdas Adamkusa do planów dotyczących wycofania litewskich żołnierzy z sektora brytyjskiego. W wywiadzie udzielonym 23 stycznia 2007 roku dla codziennej gazety „Atgimimas” stwierdził on, że nie byłby dumny, gdyby w tym momencie Litwa wycofała swe siły z Republiki. Podjęte zobowiązania należy bowiem wykonać do końca, nie uciekając, gdy sytuacja się komplikuje²⁵. Prezydent, mimo że jest na Litwie zwierzchnikiem sił zbrojnych, nie podejmuje decyzji o wycofaniu bądź wysłaniu wojsk na misje za granicą. Kwestie tego rodzaju reguluje parlament.

Nadzieje Valdas Adamkusa na pozostanie kontyngentu żołnierzy litewskich w brytyjskiej strefie odpowiedzialności wyrażone w styczniu 2007 roku spełniły się 7 sierpnia, kiedy to w Waszyngtonie minister spraw zagranicznych Petras Vaitiekūnas i minister obrony narodowej Juozas Olekas podczas spotkania z wiceministrem spraw zagranicznych Stanów Zjednoczonych Johnem Negropontem dyskutowali o najważniejszych kwestiach międzynarodowej polityki obronnej. Ministrowie zapewnili o dalszym wkładzie Litwy w światową walkę z terroryzmem, także poprzez militarne uczestnictwo w operacji mającej na celu stabilizację sytuacji w Iraku²⁶. Deklarację tę potwierdzili dzień później na spotkaniu z zastępcą sekretarza

²⁴ PAP, *Litwa: Prezydent „nie byłby dumny”, gdyby wojsko wycofało się z Iraku* [on-line], http://www.money.pl/archiwum/wiadomosci_agencyjne/pap/arttykul/litwa;prezydent;nie;bylby;dumny;gdyby;wojsko;wycofalo;sie;z;iraku,92,0,226140.html# [dostęp: 15.10.2007].

²⁵ *Lithuania should not withdraw from Iraq: President* [on-line], <http://www.baltictimes.com/news/articles/17391/> [dostęp: 15.10.2007].

²⁶ *Lithuanian ministers of Foreign Affairs and National Defence have consultations on issues of international security policy in Washington* [on-line], <http://www.urm.lt/index.php?-1726312428> [dostęp: 15.10.2007].

obrony Gordonem Englandem. W imieniu Stanów Zjednoczonych Ameryki England podziękował Litwie za solidarny udział w międzynarodowych operacjach w Iraku i Afganistanie. Kraj ten został określony jako jeden z najbardziej rzetelnych sprzymierzeńców²⁷.

Dnia 9 sierpnia 2007 roku także prezydent Valdas Adamkus zapewnił o kontynuacji przez Litwę misji w Iraku. Stwierdził też, że jest przekonany, że dalsza obecność litewskich żołnierzy w tym kraju będzie służyć zwalczaniu terroru i da świadectwo dojrzałości Republiki w zwalczaniu wyzwań stojących przed międzynarodowym bezpieczeństwem²⁸.

Zgodnie z powyższymi deklaracjami 19 października 2007 roku w Kownie odbyła się ceremonia pożegnalna kolejnego, dziesiątego litewskiego kontyngentu udającego się do Iraku. W wydarzeniu tym uczestniczyli: minister obrony narodowej Juozas Olekas, burmistrz miasta Andrius Kupcinkas, zastępca ambasadora Stanów Zjednoczonych Damian R. Leader, dowódca sił lądowych pułkownik Vytautas Zukas, reprezentanci władz okręgu Kowno oraz, oczywiście, litewscy wojskowi i ich rodziny. LITCON-10 został skompletowany z czterdziestu żołnierzy Batalionu Piechoty Zmechanizowanej Algirdas Brygady Piechoty Zmotoryzowanej „Iron Wolf”. W trakcie tej misji Litwini mieli służyć wraz z Amerykanami w ich strefie odpowiedzialności w prowincji Al-Kut, na południe od Bagdadu. Przed rozpoczęciem swych zadań w Iraku litewscy żołnierze uczestniczyli wraz z amerykańskimi partnerami w dwutygodniowym przygotowaniu do misji, obejmującym aklimatyzację i trening w Kuwejcie²⁹.

Udział wojsk litewskich w międzynarodowych operacjach stabilizacyjnych i humanitarnych osiągnął na początku XXI wieku bardzo szeroki zakres. Oprócz pełnienia misji w Iraku służą oni w Afganistanie, wspomagając od listopada 2002 roku operację „Enduring Freedom” skierowaną przeciwko rządowi talibów i Al-Kaidzie. Najdłuższej, bo już od 1996 roku, litewscy żołnierze przebywają na misji w Bośni i Hercegowinie, gdzie jako członek SFOR (Stabilisation Force) realizują szereg zadań związanych z patrolowaniem oraz przeglądem broni i amunicji lokalnych sił

²⁷ *Lithuanian led Ghor provincial reconstruction team was held up as an example in Washington* [on-line], <http://www.urm.lt/index.php?2037481396> [dostęp: 15.10.2007].

²⁸ *Lithuania to continue involvement in Iraqi mission* [on-line], <http://www.irzikevicius.wordpress.com/2007/08/09/lithuania-to-continue-involvement-in-iraqi-mission/> [dostęp: 15.10.2007].

²⁹ *LITCON-10 deployed to Iraq* [on-line], <http://www.kam.lt/index.php/en/141691/> [dostęp: 15.10.2007].

zbrojnych. Litewskie kontyngenty stacjonują też w Kosowie, od 1999 roku biorąc udział w ramach polsko-ukraińskiego batalionu w operacji „Joint Guardian”. Zadania tej grupy koncentrują się na monitorowaniu granicy z Macedonią, walce z nielegalnym posiadaniem broni i przemytem oraz ochronie miejscowej ludności. Od sierpnia 2003 roku prawie stu wojskowych pełni służbę wraz z kontyngentem duńskim jako część Szwadronu Bałtyckiego w kontrolowanym przez Francję sektorze w północnym Kosowie. Od marca 2003 roku Litwa deleguje także oficera sztabowego do udziału w operacji Unii Europejskiej „Concordia” w Macedonii³⁰.

Kwestia uczestnictwa litewskich sił zbrojnych w misjach poza granicami kraju dzieli jednak społeczeństwo na zwolenników i przeciwników szerokiego zaangażowania się w operacje stabilizacyjno-humanitarne. Badania przeprowadzone w marcu 2007 roku przez koncern Spinter Tyrimai wykazały, że prawie połowa z grupy ankietowanych osób (49,5%) jest przeciwna udziałowi litewskich żołnierzy w jakichkolwiek międzynarodowych misjach, za kontynuacją polityki wspierania globalnych operacji militarnych opowiedziało się 40,2% badanych. Kontrowersyjny charakter ma także udział kontyngentu litewskiego w Iraku. Za wycofaniem się wojsk z tego kraju głosowała ponad połowa ankietowanych (56,3%), a za pozostaniem w składzie sił międzynarodowej koalicji mającej na celu ustabilizowanie sytuacji w tym kraju – tylko 31,2% respondentów³¹.

Na takie wyniki sondażu na pewno duży wpływ mają niebezpieczeństwa, na jakie są narażeni litewscy żołnierze w czasie trwania misji irackiej. Mimo że odsetek wypadków i ataków terrorystycznych na członków kontyngentów litewskich jest dużo mniejszy niż w przypadku sił amerykańskich, brytyjskich czy choćby polskich, relacje o nich powodują w społeczeństwie opór przeciwko uczestnictwu kontyngentu w operacji stabilizacyjnej. Do groźnych sytuacji z udziałem Litwinów dochodziło znacznie częściej w brytyjskim sektorze odpowiedzialności niż w polskim. Dnia 8 maja 2004 roku litewski żołnierz służący w trzeciej zmianie LITCON doznał obrażeń nogi w czasie patrolowania rejonu niedaleko Basry. Został on niezwłocznie przewieziony do brytyjskiego szpitala wojskowego. Rany były na szczęście na tyle niewielkie, że pozwoliły mu po upływie

³⁰ *Operations Abroad: Lithuanian military deployments* [on-line], <http://www.nato.int/invitees2004/lithuania/ops.htm> [dostęp: 11.10.2007].

³¹ A. Racas, *Lithuania to keep sending troops overseas* [on-line], <http://www.baltictimes.com/news/articles/18052/> [dostęp: 10.10.2007].

dwóch tygodni na powrót do zwykłej służby³². W lipcu 2006 roku członek LITCON-7 został ranny w trakcie ataku na siły międzynarodowej koalicji w północnym Iraku. Zdarzenie to miało miejsce na obrzeżach Basry podczas eskortowania specjalistów cywilno-wojskowych, kiedy to grupa niezidentyfikowanych osób otworzyła ogień do przejeżdżających pojazdów. Obrażenia ramienia nie stanowiły na szczęście zagrożenia dla życia członka litewskiego kontyngentu, którego przewieziono natychmiast helikopterm do brytyjskiego szpitala wojskowego w bazie logistycznej Shaibah³³. W dniu 28 grudnia 2006 roku litewscy żołnierze z ósmej zmiany LITCON, patrolujący region Al Hartha, zostali ostrzelani z broni lekkiej, nikt jednak nie doznał obrażeń. Wydarzenie to gen. Arvydas Pocius, dowódca sił lądowych, skomentował następująco: „nasi żołnierze potrafili profesjonalnie ocenić sytuację w przypadku ataku i należycie nań odpowiedzieć. Doskonale zabezpieczyli pozycje obronne i odpowiedzieli przeciwnikom ogniem. Zdołali bezpiecznie powrócić do obozu, po czym kontynuowali swe obowiązki, uprzednio przedyskutowawszy całą sytuację i przeanalizowawszy jej przebieg, co pozwoliło im podzielić się emocjami i wrócić do służby bez żadnej przerwy”³⁴.

Powyższe zdarzenia potwierdzają dobre przygotowanie żołnierzy litewskich do misji poza granicami kraju. Każdy z nich bowiem posługuje się językiem angielskim, ma bardzo dobrą kondycję fizyczną oraz bezpośrednio przed misją uczestniczy w szczegółowych treningach. Przed operacją w Iraku wojskowi biorący w niej udział przeszli szkolenie w Kuwejcie, przyzwyczajając się do miejscowego klimatu, temperatury, trenując koncentrację na punktach kontrolnych, techniki patrolowania oraz, co również ważne, poznając zwyczaje i główne zwroty w języku arabskim.

Podczas 58 sesji Zgromadzenia Ogólnego ONZ minister spraw zagranicznych Litwy Antanas Valionis dał wyraz przekonaniu, że „demokracja, zbiór reguł, poszanowanie dla praw człowieka i fundamentalnych wolności niewątpliwie posiada najważniejszą pozycję w systemie wartości”³⁵.

³² *Lithuanian soldier injured in Iraq returned to his place of deployment* [on-line], <http://www.kam.lt/index.php/en/73679/> [dostęp: 10.10.2007].

³³ *Lithuanian serviceman injured in Iraq* [on-line], <http://www.kam.lt/index.php/en/101757/> [dostęp: 10.10.2007].

³⁴ *Fire delivered at Lithuanian troops in Iraq* [on-line], <http://www.kam.lt/index.php/en/119781/> [dostęp: 10.10.2007].

³⁵ *Statement by H. E. Antanas Valionis Minister of Foreign Affairs of the Republic of Lithuania at the general debate of the 58th session of the General Assembly of the United*

Największym wyzwaniem dla państw jest więc jej ochrona, zapewniająca bezpieczną przyszłość następnym pokoleniom. Idąc z duchem tego stwierdzenia, litewscy żołnierze pełnią misję w różnych zakątkach świata, w tym także w Iraku, wspólnie z innymi państwami, członkami NATO i Unii Europejskiej, prowadząc walkę z okrucieństwami reżimów, katastrofami humanitarnymi, terrorem oraz przekazując idee demokracji w nadziei na stabilizację i trwałą pokój.

Lithuanian military contingent's participation in the stabilization mission in Iraq (summary)

Lithuania officially declared their support for international mission in Iraq 21st March 2003. Four days later, 25th March, Parliament of the Republic of Lithuania adopted the resolution, in which resolved “to dispatch for a six-month period to the international operation led by United States of America in the Persian Gulf Region, a humanitarian type mission of Lithuanian soldiers.” Assignment of that mission was a support of international operation and assistance to victims of the conflict.

In the beginning of the mission Lithuanian soldiers served in two areas of responsibility: Polish and British. This country delegated officers to the headquarters of the divisions in Basra and Babylon, and to the NATO Training Mission. In each unit, a total of 100 Lithuanian military personnel served in the UK- and Polish-controlled sectors in Iraq.

Lithuania took part in the European Union's training program called EU Integrated Rule of Law Mission for Iraq. On this initiative, the Iraqi officers familiarized themselves with the implementation of Lithuanian penitentiary system reform and the respect for human rights in the area of criminal justice.

25th January 2006 was the last day of Lithuanian military contingent duty within Multinational Division Central South.